

AZ ETO GÉPESÍTÉSE

Az ETO-val kapcsolatban egy előadás foglalta össze az ETO táblázatainak és indexeinek előállításához, valamint az ETO gépi keresési alkalmazására eddig lefolytatott computeres kísérleteket. Megállapította, hogy a fényszedőgépes-computeres rendszerek igen előnyösen alkalmazhatók az ETO táblázatok kiadásában, a gyakori változtatások átvezetéséhez, valamint az indexek előállításához és állandó módosításukhoz. A tipográfiai forma kötöttsége miatt a fényszedőgép alkalmazása elkerülhetetlennek látszik. A keresési célokra történő alkalmazás kérdésében az ETO használatára épített gépi rendszerekre nézve még nem alakult ki meghatározott álláspont.

AUTOMATIZÁLT TÁJÉKOZTATÁS

Érdekes kérdést vetett fel az, egy svédországi SDI-szolgáltatás kiépítésével és üzemeltetésével foglalkozó előadás. A különböző mágnesszalagos szolgáltatások szalagjainak felhasználását célul kitűző rendszer sok problémával találta magát szemközt, és ennek okát, valamint a megoldást a következőkben foglalta össze:

a különböző előfizethető szolgáltatások mágnesszalagjai egymással nem kompatibilisek, más-más programcsomag szükséges felhasználásukhoz, és más-más szervezési eredményt ad a keresés. Megoldás: a mágnesszalagokat egy közös formátumra fordítják át, ugyanakkor - mivel a szolgáltatások anyaga az intézet profilját nem teljesen fedi - saját feldolgozási anyagot is visznek a közös, 1971-től a tervek szerint MARC II. strukturáju szalagra;

a COBOL vagy más nyelven megírt gyári programcsomagok igen nagy idő- és memória-pazarlással dolgoznak. Megoldás: assembler nyelven saját programokat írtak és ezeket alkalmazzák a gyári programcsomagok helyett. A rendszer IBM computerrel működik.

Egy előadás foglalkozott - főleg elméleti síkon - az indexek computeres előállításával.

Az index elkészítésének lényeges elemeiként a következőket emelte ki:

az index-tételek előállítását /a szöveg elkészítését; a szövegben előforduló releváns vagy irreleváns kifejezések manuális vagy automatikus kijelölését/;

az index-tételek gépi információhordozóra történő rögzítését, korrekcióját;

az adatok beolvasását és a gépi műveletek /kiemelés, eltolás, rendezés, kumulálás/ elvégzését;

az index kihozatalát a gépi memóriából /itt tulajdonképpen az előzőkben már részletesen tárgyalt - az output-tal kapcsolatos - problémákkal találkozunk/.

+ +

A szeminárium nagyon hasznos volt, a könyvtárak automatizálási problémáinak sok fontos részletkérdését vitatta meg, főleg gyakorlati tapasztalatok alapján. Az előadásra került anyagokat az egyes szerzők által esetlegesen korrigált formában megjelentetik, lehetőség szerint a Libri c. folyóirat egy különszámában.

++ ++

SCHIFF, E.: A UNESCO seminar on electronic data processing in libraries

In April 1970 UNESCO held a seminar in Regensburg /GFR/ on the problems of electronic data processing in libraries.

At the seminar 25 papers were read, the majority of which tended to treat the recent developments in the German Federal Republic, the mechanization introduced in the first place within newly organized university libraries, and also pointed to the new centralized tendencies in this field.

New libraries generally use book-catalogues; thus the automation of preparing such catalogues appeared as the first task. West German systems of this type were discussed as the main issue at the seminar particularly as regards the problems of their compatibility with each other and with the MARC II. format. It was agreed that this problem would deserve a separate treatment and it would be suitable to discuss it in the presence of other organs so that certain conclusions might be drawn.

Besides cataloguing, library lending forms another field where automation has gained ground. It was stressed that the automation of lending might be carried out together with that of cataloguing.

The general organizational and economic aspects of automation were also dealt with. The papers also touched upon the problems of hardware and software necessary to the operation of automated systems. It was underlined that the employment of photo-composers seemed to be inevitable in the future to eliminate certain shortcomings of the output, although this would not be sufficient to overcome all the difficulties arising in this field. As regards software, practically every participant deemed the adoption of programs composed in machine-oriented programming languages as the only solution economically feasible.

The mechanization of information was dealt with by two papers only: the first examined the possibilities of preparing various types of indexes by computer while the other informed on the problems and possible solutions of SDI-systems based on magnetic tape services /which may be subscribed for/ and the related experiences.

::: ::

ШИФФ, Э.: Библиотечная электронная обработка данных в свете семинара ЮНЕСКО

В апреле 1970 года ЮНЕСКО организовало в городе Регенсбург семинар по библиотечной электронной обработке данных.

На семинаре было сделано 25 докладов. Большинство докладчиков занималось положением, созданным в ФРГ и познакомили с механизацией библиотек, работающих при вновь созданных университетах, а также с центральными стремлениями в этой области.

Новые библиотеки пользуются сводными каталогами; таким образом первой задачей являлось их автоматическое изготовление. В докладах и на дискуссиях проблема совместимости, созданных в ФРГ систем между собой и с системой MARCII была, смотря на ее международные отношения, рассмотрена важным вопросом. Участники согласились в том, что было бы целесообразным еще раз отдельно рассматривать эту проблему, на уровне, где возможно приходить к выводам.

Кроме каталогизации другая большая область, где автоматизация быстро развивалась, это — абонемент. Было подчеркнуто, что автоматизация абонемента осуществима вместе с автоматизацией каталогизации.

Был рассмотрен и вопрос автоматизации с общей организационной и экономической сторон. Докладчики занимались и вопросами hardware и software, нужных для действия автоматизированных систем. Было отмечено, что необходимо вводить в будущем фотонаборную машину, чтобы обходить затруднения на стороне вывода, хотя даже в этом случае не все проблемы решаются. В отношении software, почти все участники считают единственно экономичным применение программ, написанных на "Машино-ориентированном" языке, с учетом собственных условий.

Только два докладчика занимались применением механизации в информации: один из них рассмотрел принципиальные возможности механизированного изготовления указателей разного типа, а другой — опыты, возникавшие проблемы и их возможные решения в связи с системой селективного распределения информации, обоснованной на абонетном обслуживании магнитными лентами.

SCHIFF, E.: Elektronische Datenverarbeitung im Spiegel eines UNESCO-Seminars

Im April 1970 wurde in Regensburg /BRD/ ein UNESCO-Seminar über elektronische Datenverarbeitung in Bibliotheken veranstaltet.

Im Rahmen des Seminars wurden 25 Vorträge gehalten. Der Grössteil der Vortragenden befasste sich mit der in der BRD entstandenen Lage und stellte die Mechanisierungsbestrebungen der neuen - hauptsächlich neben den neuerrichteten Universitäten funktionierenden - Bibliotheken dar.

Die neuen Bibliotheken gebrauchen Bandkataloge: so ergab sich als erste Aufgabe die Automatisierung der Herstellung derselben. Wegen internationaler Beziehungen tauchte in den Vorträgen und Diskussionen als wichtige Frage das Problem der Kompatibilität der in der BRD herausgebildeten Systeme untereinander, sowie mit dem MARC II. - System auf. Die Teilnehmer waren darin einig, dass es zweckmässig wäre, diese Frage gesondert auf einer höheren Ebene wiederholt zu besprechen, damit auch die Konsequenzen gezogen werden können.

Ausser der Katalogisierung ist der Leihdienst das andere grosse Gebiet, wo die Automatisierung in den Vordergrund rückte. Es wurde hervorgehoben, dass die Automatisierung des Leihdienstes mit der Automatisierung der Katalogisierung zusammen durchgeführt werden kann.

Die Frage der Automatisierung wurde auch in allgemein organisatorischer und wirtschaftlicher Hinsicht untersucht. Die Vorträge behandelten die Fragen der zur Betätigung der automatisierten Systeme nötigen Hardware und Software. Es wurde hervorgehoben, dass zur Beseitigung der Mängel der Ausgabe-Seite die Einführung von Lichtsetzmaschinen als unvermeidlich erscheint, obgleich auch auf diese Weise nicht jedes Problem gelöst werden kann. Im Hinblick auf Software fanden fast alle Teilnehmer ausschliesslich die Anwendung von Programmen mit Beachtung der eigenen Aufnahmen in einer maschinenorientierten Programmsprache als ökonomisch durchführbar.

Mit der Anwendung der Mechanisierung in der Information haben sich nur zwei Vorträge befasst: der eine erörterte die theoretischen Möglichkeiten der maschinellen Herstellung verschiedenartiger Indexe, der andere Vortrag besprach jene Erfahrungen, Probleme und möglichen Lösungen, welche mit der Betätigung des auf abonnierbaren Magnetbanddiensten beruhenden SDI-Systems /Selektive Verteilung von Informationen/ verbunden sind.

FIGYELŐ SZOLGÁLAT

ISMERTETÉSEK

002.513.5:681.325.67/085/

Automatisiertes Informationsrecherchesystem bauselectronic 70
/A bauselectronic 70 gépi információkereső rendszer/
/Berlin, Deutsche Bauakademie/, Deutsche Bauinformation,
/1969/. 11 p.

Ismereteink exponenciális görbe szerint gyarapodnak, kettőződési idejük 10-15 év. Az építészettel kapcsolatos publikációk száma is meghaladja évenként a félmilliót. Sok mindent kétszer-háromszor újra megtalálnak, mert a szakterület ilyen nagy volumenű irodalmának figyelemmel kísérése szinte lehetetlen.

Ezeket a gondolatokat tüzte mottójául a Deutsche Bauakademie zu Berlin /Berlini Német Építészeti Akadémia/ Deutsche Bauinformation /Német Építészeti Információ/ nevű intézete annak a kiadványnak, amelyben a bauselectronic 70 elnevezésű új gépesített információkereső rendszerét ismerteti.

Valóban, ezt a mennyiségű tudományos-műszaki információt a dokumentáció hagyományos eszközeivel feltárni, feldolgozni és terjeszteni ma már lehetetlen az elektronikus adatfeldolgozó gépek nyújtotta segítség nélkül. Ezt igazolja, hogy egyre-másra érkeznek hírek gépesített tájékoztatási központok létrejöttéről és módszereikről.

A bauselectronic 70 tezauszra épülő rendszer. Lehetővé teszi az építészeti irodalom egységes feltárását, tárolását és szelektív kihozatalát. Az alábbi funkciókat látja el:

a/ a gyakorlatban korlátlan számú felhasználó részére végezhet témafigyelést. Ezzel

mentesíti a felhasználót az irodalom figyelése alól,

a legkisebb üzemnek is lehetőséget nyújt, hogy csatlakozzék a nagy hatékonyságú keresőrendszerhez;

b/ operatív információigény kielégítésére retrospektív kutatást végez, és ezzel

mentesíti a felhasználót a költséges, legtöbbször nem teljes cédulakatalógus vezetésétől;

c/ téma szerint rendezett jegyzékeket állít elő a kézi keresés lehetőségének biztosítására, és ez

különösen gazdaságos megoldás a hagyományosról az elektronikus tárolásra és keresésre való zökkenésmentes áttérésre;

d/ betűrendes névmutatókat készít,

megkönnyítve a könyvtári munkát;

e/ kisebb módosítással nagyobb computerre is áttehető és más tudományterületre is kiterjeszthető.

A bauselectronic 70 információkereső rendszer magában foglalja:

A/ az építészeti tezaurust;

B/ a rendszer leírását;

C/ a használati előírásokat és

D/ a programrendszert.

A rendszer a felhasználónak az alábbi szolgáltatásokat nyújtja:

a/ a tezausz folyamatos korszerűsítése, kiegészítése és módosítása;

b/ rendszertanácsadás;

c/ a programrendszer bővítése.

A/ Az építészeti tezausz a szakszavak és a határterületi műszavak betűrendes és rendszerezett jegyzéke. A szakszavak egy részét /deskriptorokat/ kötelezően kell alkalmazni a dokumentumok jellemzésére, a másik részét viszont nem szabad erre használni; ezeknél utalást ad, hogy milyen deskriptort alkalmazzunk. A tezausz rendszerezett jegyzékének hierarchikus szerkezete van, a deskriptorok közötti kapcsolatokra átfogó utalórendszer világít rá, és így alkalmas minden fajta dokumentum tárolásra érdemes tartalmának kellően mély jellemzésére. A tezausz két részből áll: a deskriptor és nem-deszkriptor szavak betűrendes jegyzékéből, valamint a rendszerezett részből, amely a deskriptorokat hierarchikus kapcsolataik szerint rendezve tartalmazza. A szakszavak mellett tartalmazza a tezausz a földrajzi kifejezéseket, a nemzeti és nemzetközi szervezetek nevét, továbbá a különböző információforrások /szabványok, szabadalmak, filmek stb./ típusainak megnevezését is. A tezauszban korlátozott számmal vannak modifikátorok /segéddeskriptorok/, általános fogalmakra, mint pl. a számítás, késleltetés, időtartam stb.

B/ A rendszer fontosabb ismérvei:

a program nem korlátozza a tárolandó információt jellemző deszkriptorok számát;

egy futtatás alatt 100 kérdést lehet feldolgozni;

annotációt is be lehet vinni a tárolóba;

alfanumerikus hierarchikus deszkriptorjelzetek egyszerűsítik és gyorsítják az információk feltárását, tárolását és kiolvasását szalag-visszacsvélés nélkül;

nem-deszkriptorokat nem tárol a rendszer, ezáltal a mágnesszalagot nem terheli redundancia, továbbá az elektronikus adatfeldolgozó gép periodikus használatakor nem kerül sor ismételt az "ember-gép" párbeszédre;

a deszkriptorokat rendezetten tárolja, így külön rendezési művelet nélkül lehet kumulált kereső táblázatokat nyomtatni;

egy kérdés max. hét deszkriptort tartalmazhat;

ezek a logikai ÉS, VAGY és NEM műveletekkel kapcsolhatók össze egymással;

egy kérdésben a deszkriptorok között max. négy logikai művelet lehet.

C/ A használati előírás az információk feltárására, tárolására és kihozatalára vonatkozó tudnivalókat tartalmazza:

utmutatót ad jól indexelhető annotációk készítésére;

utmutatót ad az információk anyag és a keresőkérdések koordinált indexelésére;

mintát és utasítást ad a bizonylatok kitöltésére;

ismerteti a szalag szerkezetét és rendezési utasítást ad.

D/ A FORTRAN IV nyelven megírt programrendszer az alábbi feladatok elvégzésére teszi alkalmassá a computert:

a deszkriptorszalag első összeállítása;

a deszkriptorszalag kiegészítése és módosítása;

a dokumentumok deszkriptorainak beolvasása;

a dokumentumok tárolt deszkriptorainak módosítása;

az előfizetői kérdések tárolása;

előfizetett keresések végzése /témafigyelés/;

retrospektív kutatások végzése;

betűrendes szerzői mutatók előállítás.

A kiadvány végén három példa található blokkdiagrammal, facsimilével illusztrálva arról, hogy hogyan történik az előfizetői kutatás, retrospektív kutatás, illetve a kereső táblázat nyomtatási munkájának végzése.

/Csát József/

30:659.113.2

LINE, M.P.:

Information requirements in the social sciences: some preliminary considerations

/A társadalomtudományok tájékoztatási igényei:
néhány előzetes megfontolás/

Journal of Librarianship 1.k. 1.sz. 1969.jan. p.1-19.

Mind Nagy-Britanniának, az Egyesült Államoknak, mind a világ több más, tudományos szempontból jelentős országának - közöttük hazánk - példája azt mutatja, hogy a tudományos kutatómunka tájékoztatási szükségleteinek, követelményeinek, valamint azok kielégítésének tudományos szintű vizsgálata az elért eredmények ellenére sem tekinthető megoldottnak. Különösen sok gondot okoz ez a problémakör a társadalomtudományok /részben a humán tudományok/ területén, ahol még az igények felmérése is csak kezdeti stádiumban van. A tudományos igényű vizsgálatok kezdete elsősorban a Johns Hopkins University Baltimore, Md. /Johns Hopkins Egyetem/ Center for Research in Scientific Communication /Tudományos Kommunikációs Kutatási Központja/, valamint a National Academy of Sciences /Nemzeti Tudományos Akadémia/ - National Research Council, Washington, D.C. /Országos Kutatási Tanács/ Committee on Information in the Behavioral Sciences /Magatartástudományi Információs Bizottsága/ nevéhez fűződik. Nagy-Britanniában az az OSTI /Office for Scientific and Technical Information = Tudományos és Műszaki Tájékoztatásügyi Hivatal/ újabb vizsgálatot szervezett a társadalomtudományi tájékoztatás igényeinek felmérésére. Ezt a vizsgálatot Maurice B. LINE, a Bath Institute of Technology /Bath-i Műszaki Egyetem/ könyvtárának igazgatója, az alábbiakban ismertetett tanulmány szerzőjének vezetése alatt folytatták.

LINE tanulmánya abból indul ki, hogy a szakirodalommal való lépéstartás elsősorban a természettudományok területén jelent szinte megoldhatatlan problémát, s ez a természettudományos kutatás jellegéből és módszertanából következik. A humán tudományok területén - szintén jellegükből adódóan - a tájékoztatás problematikája jóval enyhébb formában jelentkezik, s az információ igényfelmérés jelenleg még nem látszik égető szükségletnek. A társadalomtudományok azonban, amelyek jellegüket és módszertanukat tekintve a két előbbi tudományterület közé esnek, számos problémát jelentenek. Már annak meghatározása is nehézséget okoz, hogy mi is tartozik a társadalomtudományok /vagy éppenséggel a "magatartás- és társadalmi tudományok"/ körébe? Mivel eddig még - legalábbis az angolszász világban - egységesen elfogadott meghatározás nem született, a szerző csupán e tanulmány céljaira a következő meghatározást ajánlja: a társadalomtudományok "az ismereteknek az a területe, amely az egymással kölcsönhatásban lévő vagy csoportok keretében tevékenykedő emberekkel foglalkozik". Ez a meghatározás ugyan ideológiailag /t.i. a marxizmus szempontjából/ nem fogadható el, arra mindenesetre jó és elég tág, hogy beleértse mindazokat a tudományágakat, amelyeket társadalomtudományoknak nevezünk. Ez azonban ismét további gondokat okoz, mivel az egyes társadalomtudományi diszciplínák más és más természetűek, különböző módszereket alkalmaznak, s míg egyeseknek inkább a humán tudományokkal vannak közös vagy hasonló vonásaik, addig mások a természettudományokhoz állnak közelebb. Mindehhez hozzátartozik az a tény is, hogy e tudo-

mányterületen is lehet bizonyos értelemben alap- és alkalmazott tudományokról, illetve kutatásról beszélni.

Mindez azért fontos, mert az egyes társadalomtudományok információigénye más és más jellegzetességet mutat. A szerző részletesen fejtegeti ezt a kérdést, s megállapítja, hogy még mindig nem eléggé tisztázott, vajon a társadalomtudományok egészének területén ténylegesen létezik-e jelentős mértékű információigény. Bizonyos diszciplínák területén a kutató jórészt elméletekkel foglalkozik, s ehhez az irodalmi anyag ma még nem áttekinthetetlen, sok esetben pedig saját gondolkodásuk szolgáltatja a forrásanyagot. Más esetekben folyamatos, hozzáférhető és nyilvánvaló adatforrások /pl. statisztikák, sajtó stb./ állnak a kutató rendelkezésére. Ismét más esetekben maga a tudományág teremti meg saját információs adatanyagát felmérések stb. formájában. /Talán a közgazdaságtudomány igényel egyéb természetű tájékoztatásokat is./ Mégis lényeges az a körülmény, hogy a társadalomtudományok irodalma - mind az elsődleges, mind a másodlagos források - gyorsan növekvő tendenciát mutat, de még mindig áttekinthető nagyságon belül mozog. /Jelentős segítséget nyújtanak a különféle társadalomtudományi referálólapok, indexek és egyéb információs anyagok./ A társadalomtudományi információs anyag gyors növekedése ellenére - LINE szerint - kb. 10-20 év múlva válik a helyzet olyan súlyossá, mint a műszaki és természettudományok területén.

Természetesen a fentiekben vázolt viszonylagos könnyebbségek ellenére a társadalomtudományok is rendelkeznek bizonyos információs rendszerrel, amely elsősorban könyvtárakból, katalógusokból, bibliográfiákból, indexekből, referálólapokból, statisztikai gyűjteményekből, adatbankokból és hasonlókból áll össze. A szerző a továbbiakban kifejti, hogy a jelenlegi rendszer igen költséges és kevésbé hatékony, mivel igen sok társadalomtudományi kutató járatlan még a rendelkezésre álló információs anyagok felhasználásában is. Valamilyen új információs rendszer megtervezése azonban számos előzetes megfontolást igényel: még akkor is, ha az egyébként heterogén társadalomtudományokat a célszerűség kedvéért egésznek tekintjük, s bizonyos /a tanulmányban részletezett/ közös jellemzőket határozzunk meg a tájékoztatási szükséglettel kapcsolatban, igen gondosan meg kell vizsgálni, valóban létezik-e ezeken a tudományterületeken belül "információs szükséglet"? A szerző itt gondos különbséget tesz az információs szükséglet /need/, az információhasználat /use/ és az igény /demand/ között. /Érdekességgént megemlíthető, hogy a szerző a használatot is két típusra osztja: 1. szándékos használat vagy kielégített igény - amikor a használó ténylegesen keres és talál valamilyen információt; 2. nem szándékos használat - amikor a kutató olvasás közben véletlenül bukkan számára releváns információra./

LINE véleménye szerint a szükséglet többet jelent, mint az igény és a használat együttvéve, s ezért az egyszerű igény és használatvizsgálat nem nyújt kielégítő alapot új információs rendszerek tervezéséhez: lehetővé teszi ugyan azt, hogy a meglévőnél jobb rendszert tervezzünk, de nem biztosítja előre a rendszer hatékonyabb szolgáltatásait. A szerző részletesen kifejti ezzel kapcsolatos nézeteit s megállapítja, hogy a fentiek szempontjából a társadalomtudományi információs rendszer tervezése már alig különbözik más tudományos

rendszerektől. Mindezek figyelembevételével a társadalomtudományi információs rendszer tervezését megelőző vizsgálatoknak a következő három tényező kölcsönhatására és viszonyára kell koncentrálnia: a felhasználók /és potenciális felhasználók/ köre; a szükséglet típusa; lehetséges megoldások.

A szerző a tanulmány következő részeiben hipotetikusán ugyan, de gondolatébresztő módon kísérli meg e három tényező elemzését.

A felhasználók elemzésének legnagyobb nehézsége a felhasználók kategorizálásában rejlik. Megállapítja, hogy a felhasználók funkció és működési "környezet" szerinti bontása látszik a legcélszerűbbnek és a legkevésbé bonyolultnak, s a következő osztályozást ajánlja:

1. Funkció szerint:

- /a/ kutatás
 - /i/ egyetemi intézményben
 - /ii/ önálló kutató szervezetben
 - /iii/ iparban
 - /iv/ államapparátusban
 - /v/ önállóan
- /b/ oktatás, képzés
 - /i/ felsőoktatásban
 - /ii/ iskolákban
 - /iii/ iparban
- /c/ igazgatás, vezetés /management/
- /d/ munkaügy és ügyvitel
- /e/ sajtó és hírközlés
- /f/ politika /szakszervezet, parlament/
- /g/ tanulás
 - /i/ felsőoktatási intézményekben
 - /ii/ iskolákban
 - /iii/ magánuton vagy részidőben

2. "Környezet" szerint

- /a/ oktatási intézmény
 - /i/ egyetemek
 - /ii/ más felsőoktatási intézmények
 - /iii/ iskolák
- /b/ kutatási szervezetek
- /c/ ipar

- /i/ vezetés, igazgatás
- /ii/ munkaügy, ügyvitel
- /iii/ kereskedelem, piaci értékesítés stb.
- /d/ államapparátus /kormányzati szervek/
 - /i/ helyi { /i/ "hivatásos" /köztisztviselők, társa-
 - /ii/ országos { /ii/ "nem hivatásos" /tanácsstagok/
- /e/ szakmai egyesületek
- /f/ szakszervezetek, politikai pártok
- /g/ sajtó, hírközlés

E javasolt osztályozások közül akármelyiket - vagy mindkettőt - alkalmazhatjuk, ahogy azt a szükséglet típusa kívánja. Több más kiegészítő osztályozás is lehetséges - pl. alap- és alkalmazott kutatás - a szükségletnek, illetve a célszerűségnek megfelelően.

Természetesen a felhasználót nemcsak valamely csoport tagjának, hanem egyénnek is fel lehet fogni. Ebben az esetben az alábbiak tekinthetők főbb jellemzőknek:

- /a/ kora
- /b/ szakmai gyakorlata /kutatásban vagy valamely munkaterületen/
- /c/ képzettsége /tudományos fokozata és minősítése/
- /d/ szolgálati éveinek száma
- /e/ egyéni dolgozó vagy munkacsoport tagja
- /f/ a munkában való kitartása /hajlandó-e hosszabb ideig dolgozni egy témán akkor is, ha nem kap megfelelő ellenértéket/
- /g/ alaposág /hajlandó-e hosszabb ideig elmélyült munkára/
- /h/ "rendesség" /a rendszeresség képessége/
- /i/ egyéni motiváció /az /f/ és /g/ meghatározója/
- /j/ "önállóság" /hajlandó-e elfogadni kollégáktól vagy a tájékoztató szakembertől segítséget/
- /k/ a megközelítés szélessége /az adott /kutató/munkát tágabban vagy szűkebben értelmezi/

/l/ "az információs küszöb" /az információ befogadásának képessége, amelyet korlátozhat a/ az egyéni képesség /adottságok/; b/ az elmélyültség foka

/m/ a publikált információforrások ismerete

/n/ a nem-irodalmi információs eszközök és információtárolók /film, hanglezem, foto stb./ ismerete

/o/ nyelvismeret

A szerző indokolja a fentiekben javasolt kategorizálásokat, illetve a vizsgálati szempontokat, s hozzáfűzi, hogy ezek természetesen változtathatók, attól függően, milyen típusú csoportot vagy csoporttagot stb. vizsgálunk. Bizonyos, a felhasználókkal összefüggő tényezők pedig nem személyhez kapcsolódnak: pl. az információk időhatára, a rendelkezésre álló idő, szolgáltatások stb.

Az információsükségletet magát többféle szempontból lehet vizsgálni: az információ megkivánt a/ tartalma, b/ jellege /elméleti, történeti, statisztikai stb./; ebben az esetben is igen nehéz az osztályozás, sok átfedés lehetséges/, c/ mennyisége, d/ feldolgozás módja, e/ fizikai formája, f/ szolgáltatása, g/ időhatára, h/ specializáltsága, i/ közvetlen funkciója, j/ minősége, k/ szintje, /a használó információfelhasználói szintje/.

Az információsükséglettel kapcsolatos kutatómunka szempontjából rendkívül fontos és hasznos, hogy a lehetséges megoldásokat állandóan szem előtt tartsuk. A szerző felsorolja a ma ismert megoldási lehetőségeket a bibliográfiáktól kezdve a különféle dokumentációs és egyéb szolgáltatásokig, amelyek egymást sohasem kizárva, inkább kombináltan alkalmazhatók, majd megállapítja, hogy az információs rendszert mindenestre egységesnek kell tekinteni függetlenül attól, hogy az információt milyen szintű /elsődleges, másodlagos, harmadlagos/ forrásanyagból nyerjük. Ezután ismerteti és illusztrálja a jelenlegi formális információs rendszer típusát, majd további vizsgálati szempontokat ajánl a lehetséges megoldások tanulmányozásához. A módszertanilag igen érdekes tanulmányozási szempontok első sorban a felhasználó és az információs rendszer kapcsolatát, valamely új információs rendszer és a jelenlegi információs eszközök és szolgáltatások hatékonyságát érintik.

A tanulmány utolsó része a nyelvismeret szükségességét tárgyalja. Az angol szerző természetesen az angol anyanyelvű kutatókat véve figyelembe, megállapítja, hogy a társadalomtudományok művelőinek legalább azt a nyelvet kell olvasni fokon ismerniük, amelyhez szűkebb szakterületük kapcsolódik /pl. a francia társadalomtörténet tanulmányozásához a francia nyelv ismerete elengedhetetlen/.

Végül megállapítja, hogy az információsükséglet felmérésére irányuló eddigi kutatások azért voltak viszonylag kevésbé hatékonyak, mivel túlságosan természettudományos és technikai módszerekkel, illetve ilyen szempontok alapján folytatták őket, holott az eredményes

információs rendszernek pszichológiai, szociológiai és gazdasági ismerveknek kell eleget tennie - tehát a kutatást társadalomtudományi módszerekkel kell végrehajtani. A társadalomtudományi információszükséglet felméréséhez tehát elsősorban a következőkre kell - társadalomtudományi módszerekkel - adatokat gyűjteni:

- a/ a szükséglet általános és tágran értelmezett modellje;
- b/ további részletek az egyes kutatók által végzett munkák típusáról, valamint a számukra szükséges és hasznos tájékoztatás típusairól;
- c/ az egyes kutatók napi információszükségletéről és tájékozódási szokásairól.

/Székely Dániel/

REFERÁTUMOK

FOLYÓIRATCIKKEK

52/70

001.81:681.3

Szövegfeldolgozás: computer az író, szerkesztő és az olvasó szolgálatában. /Textual processing, a computerized aid for the writer, editor and reader./ - PETERSON, N.D. = IEEE Transactions on Engineering Writing and Speech, 12.k. 1.sz. 1969.máj. p.9-12.

A computer mind számítási, mind logikai műveletek elvégzésére képes. Sok alkalmazásban, így a természetes nyelvű szövegek gépi feldolgozásánál is, a logikai műveletek dominálnak. Az automatikus írógép, valamint a különböző típusú jelfelismerő berendezések elterjedésével egyre nő a computerek ilyen jellegű felhasználása.

A szövegelemzés mind a humán, mind a műszaki tudományok területén igen nagy jelentőségű - a gépi fordítástól a szerzőség vizsgálatáig sokféle módon nyújt jelentős segítséget.

Másik fontos felhasználási terület az információkeresés. Ebben a tekintetben két irányban mutatkoznak eredmények.

A műszaki szakemberek előtt jól ismert a computer segítségével előállított KWIC /Keyword in context = kulcsszó a szövegben/ index. Itt a dokumentumcímek gyűjteményéből a computer olyan listát állít e-